

Voorwoord

Meer dan een eeuw geleden publiceerde Karl Liebknecht zijn brochure *Militarisme en antimilitarisme*. De autoriteiten van het erg gemilitariseerde Pruisen namen het hem niet in dank af. Ze arresteerden en veroordeelden Liebknecht in 1907 tot achttien maanden gevangenisstraf wegens hoogverraad. Europa stond aan de vooravond van een gruwelijke oorlog, voor het eerst op industriële schaal. Liebknecht was een overtuigd antimilitarist. Als parlamentslid weigerde hij de oorlogskredieten te stemmen. Het kostte hem zijn parlamentszetel. Na het uitbreken van de oorlog werd hij gedwongen ingelijfd bij de Duitse troepen en naar het front gestuurd. Maar hij weigerde te vechten. Zijn antioorlogsactiviteiten tijdens de Eerste Wereldoorlog zouden hem opnieuw in de gevangenis doen belanden. Uiteindelijk zou hij zijn verzet en revolutionaire activiteiten met zijn leven bekopen. In de nacht van 14 op 15 januari 1919 vermoordden leden van de Vrijkorpsen Karl Liebknecht en zijn medestrijdster Rosa Luxemburg. Zij hadden de leiding over de Spartacusopstand die door de Vrijkorpsen werd neergeslagen.

In *Militarisme en antimilitarisme* schreef Liebknecht:

‘De intellectuele en economische superioriteit van de ene belangengroep ten opzichte van de andere wordt omgezet in een eenvoudige fysieke superioriteit door het bezit van wapens, of van betere wapens, van de kant van de heersende klasse. De mogelijkheid

wordt dus gecreëerd om de klassenbewuste meerderheid volledig te domineren door een klassenbewuste minderheid.¹

Die gedachtegang van Liebknecht is nog altijd actueel, ook al is de wereld inmiddels grondig veranderd en zijn de klassen diffuser geworden in een hoogtechnologische en geglobaliseerde wereld.

Het verzet tegen de oorlogspolitiek van de toenmalige Europese grootmachten bleef niet beperkt tot Duitsland. Antimilitaristen zoals ook Jean Jaurès in Frankrijk probeerden hun volksgenoten ervoor te waarschuwen dat ze in de oorlog als kanonnenvoer zouden dienen voor de belangenstrijd van de heersende elite die het machtsapparaat gebruikte om de bevolking uit te buiten en in de pas te laten lopen. Ook Jean Jaurès weigerde de oorlogskredieten te stemmen en werd vervolgens vermoord.

Vandaag is het niet anders. Het zijn nog altijd overwegend soldaten uit de armere lagen van de bevolking die de loopgraven worden ingestuurd voor de economische en geostrategische belangen van hun 'vaderland'. Antimilitaristen worden daarbij nog steeds gezien als naïef, onpatriottisch of in het ergste geval als verraders die meeheulen met de tegenstander. Antimilitaristen zijn 'radicalen' die vaak geweerd worden uit het politieke en mediadebat. Toch is het de extreme politiek van het militarisme die voor onvei-

1. Liebknecht, K. (1973).

ligheid, bewapening, oorlog en destructie zorgt. Het is het militarisme en niet het antimilitarisme dat vloekt met de menselijke en democratische waarden, waarop het zich nochtans zo vaak beroept. We hoeven niet ver in de geschiedenis te graven om te zien hoe de vredesbeweging terecht keer op keer waarschuwde voor de kwalijke gevolgen van het militarisme.

Aan het eind van de Koude Oorlog heerste er even optimisme dat er eindelijk meer ruimte zou komen voor politieke dialoog en samenwerking. Even leek het erop dat er een einde zou komen aan de gevaarlijke wapenwedloop om zo de vrijgekomen middelen te kunnen gebruiken voor investeringen in de ontwikkeling. Oorlog is immers niet alleen een gevolg van een machtsstrijd tussen elites en natiestaten, maar ook een gewelddadig gevolg van het feit dat heel veel mensen niet aan hun essentiële basisbehoeften kunnen voldoen. De ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties heeft dit een kwarteeuw geleden in kaart gebracht met een pleidooi voor menselijke veiligheid.²² Kortom: 'Ontwapenen om te ontwikkelen.' Maar sinds het midden van de jaren 1990 zien we dat het militarisme wereldwijd de wind opnieuw in de zeilen heeft. Dat de dialoog en het idee van samenwerkende veiligheid waarmee een aanvang werd gemaakt eind de jaren 1970 moeten onderdoen voor de zelfvervullende militaristische werkelijkheid van de confrontatiepolitiek die de mensheid in een nieuwe gevaarlijke bewapeningwedloop heeft doen belanden.

2. UNDP (1994).

Dit boekje wil een bescheiden bijdrage leveren aan de analyse van het militarisme in zijn verschillende gedaanten in de actuele context. In een tweede deel volgt een pleidooi voor een antimilitaristische of vredespolitiek die in eerste instantie de oorzaken van oorlog en geweld aan de bron aanpakt en waar veiligheid als ondeelbaar wordt gezien: 'Jij bent maar veilig als ik me veilig voel.'

Dit boekje verschijnt ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Vrede vzw en is een eerbetoon aan al diegenen die zijn opgekomen voor hun antimilitaristische principes en die het daarom soms met hun leven hebben moeten bekopen. Grote dank gaat uit naar de collega's en vrijwilligers van Vrede vzw en militanten van andere (internationale) organisaties. Uiteindelijk is dit boekje de vrucht van jarenlange collectieve uitwisselingen van ervaringen, discussies en acties.